

Datum: 2024-03-26
Diarienummer: 2024-1418-2
Enhet: Rättsenheten

Mottagare:
Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM
Referens: Ju2024/00057

Säkerhetspolisens remissvar på betänkandet om Ett starkare skydd för offentliganställda mot våld, hot och trakasserier (SOU 2024:1)

Säkerhetspolisen har fått ovanstående remiss från Justitiedepartementet och yttrar följande.

Säkerhetspolisen instämmer i utredningens förslag om ett förstärkt straffrättsligt skydd för brott mot tjänstemän.

Utökningen och skärpningen inom det straffbara området är positiv men ger inte det större skydd tjänstemännen är i behov av. Innan ageranden har nått nivån för att vara brott har de föregåtts av ett antal steg där tjänstemannens utsatthet varit hög.

Det har inte legat inom ramen för utredningens uppdrag att lämna förslag som helt anonymiserar beslutsfattandet i offentlig verksamhet och begränsar rätten att på begäran få ta del av offentliganställdas namn, men Säkerhetspolisen vill ändå framhålla behovet av en förändring ifråga om exponeringen av tjänstemannens identitet bakom en myndighets beslut. Hoten mot offentliganställda har nått den nivån att det är nödvändigt att dölja tjänstemannens namn och ersätta det med en spårbar tjänstebeteckning. Tjänstebeteckning motiveras också av att det, såsom utredningen framhåller, inte är tjänstemannen personligen som fattar beslut i eller handlägger ärendena, utan handläggningen sker inom ramen för tjänstemannarollens krav på bl.a. objektivitet, legalitet och respekt för de demokratiskt framtagna lagarna som begränsar ett ärendes möjliga utgång. Det är Säkerhetspolisen som myndighet som fattar besluten och styr handläggningen för myndighetens anställda. Förändringen är nödvändig för att tillgodose rättssäkerhetens krav på att tjänstemannen ska handlägga ett ärende opartiskt och utan rädsla för hot mot sig själv eller anhöriga. Rättssäkerheten och demokratin tillgodoses inte längre främst med offentlig insyn ifråga om tjänstemannens namn, utan tillgodoses med skydd för tjänstemannen så att statsförvaltningen kan fortgå utan otillbörlig påverkan, själv censur och utan att korruption och gängkriminalitet styr.

Säkerhetspolisen instämmer i utredningens slutsats att en tjänstebeteckning försvårar för allmänheten att upptäcka jäv, men bedömer att tillsynsorgan kan omhänderta den granskningen. Den nackdel allmänheten drabbas av är i vart fall proportionerlig mot det behov av skydd tjänstemännen har och ytterst det skydd en objektiv statsförvaltning kräver.

Säkerhetspolisen delar utredningens resonemang om att det föreligger utmaningar med att kunna kompensera en tjänsteman som blivit utsatt för brott eftersom en skyddad identitet inte ger samma frihet som en verklig identitet ger. En skyddad identitet är istället både sårbar och begränsar en individs fria privatliv. Sekretessskydd för hemadress och uppgifter i folkbokföringen är inte heller ändamålsenlig för handläggare med ovanliga namn. Med den digitala utvecklingen följer stora möjligheter att hitta uppgifterna om dem på nätet. Det skulle innebära att vissa tjänstemän får skydd för uppgifterna om hemadress, men inte de som har ovanligare namn.

Datum: 2024-03-26

Diarienummer: 2024-1418-2

Förslaget i 33 § fjärde stycket förvaltningslagen om att uppgifter om tjänstemannen kan utelämnas i ett skriftligt beslut eller underrättelse om det kan *befaras* att denne kommer att utsättas för våld eller annan allvarlig olägenhet är otillräckligt på flera sätt. Dels så begränsas förslaget till uppgift i beslut eller underrättelse trots att namnet kan förekomma i någon annan typ av allmän handling, dels så är det inte praktiskt möjligt att göra en bedömning i varje ärende, och dels så följer förslaget av att det i författningskommentaren anges att det måste finnas konkreta omständigheter i det enskilda fallet som talar för att det kan befaras att den enskilde kan utsätta handläggaren för våld eller annan allvarlig olägenhet. Såsom Säkerhetspolisen bedömer är det i ett sådant skede för sent att börja skydda tjänstemannen. Säkerhetspolisen anser istället att det behöver göras bedömningar om att våld eller annan olägenhet kan befaras mot tjänstemännen på en generell nivå för vissa ärendetyper eller för hela verksamhetsområden.

Säkerhetspolisen delar också utredningens bedömning om att våld, hot och trakasserier inte längre huvudsakligen härrör från personer som agerar i affekt i en desperat personlig situation utan att våld, hot och trakasserier numera är kopplade till kriminella personer inom bl.a. organiserad brottslighet. Hot och trakasserier mot enskilda handläggare kan också komma från grupper eller individer som inte är parter eller direkt berörda i ett visst ärende utan som i stället är politiskt eller ideologiskt motiverade mot vissa samhällsbeslut. Det kan medföra systematiska trakasserier från grupper av personer med kopplingar till sådana organisationer eller sammanslutningar. I dessa fall sker inte angreppen i affekt utan är planerade hot i syfte att påverka myndigheterna i den riktning gruppens intressen är riktade mot.

Sammantaget bedömer Säkerhetspolisen att utgångsläget ska vara att tjänstemannens namn döljs genom en tjänstebeteckning vid all handläggning inom vissa särskilt utsatta förvaltningsområden. Hoten och våldet mot tjänstemännen har utvecklats mot en allvarlig grad samtidigt som den digitala utvecklingen förenklat att hitta personlig information om en individ på ett sätt som inte var möjligt tidigare. Trots att Säkerhetspolisens handläggning inom brottsbekämpande verksamhet är undantagen från 31 § förvaltningslagens krav på dokumentation av beslut så behöver Säkerhetspolisen ges rättsliga möjligheter att på förhand kunna bedöma att det även inom andra ärenden kan befaras att hot eller våld mot tjänstemännen kan inträffa och att all handläggning därför ska ske under tjänstebeteckning och inte efter en särskild bedömning i enskilda ärenden. Det fullständiga namnet på tjänstemannen ska däremot alltid lämnas ut till andra behöriga myndigheter vid t.ex. misstanke om brott, JO-ärenden eller liknande granskning. Med en unik tjänstebeteckning kan det härledas vem som fattat beslutet eller deltagit i handläggningen, varvid handläggaren inte är anonym i egentlig mening.

Detta yttrande har beslutats av chefsjuristen Per Lagerud. Verksjuristen Catarina Granell-Hagsten har varit föredragande.